

***Political Science in Europe at the Beginning of the 21st Century*, eds. B. Krauz-Mozer, M. Kułakowska, P. Borowiec, P. Ścigaj, Jagiellonian University Press, Cracow 2015, ss. 612.**

Prace o ogólnoeuropejskiej randze są stosunkowo rzadkim zjawiskiem w polskich naukach społecznych. Do wyjątków należeć będzie z pewnością wydana w Krakowie praca zbiorowa pod tytułem *Political Science in Europe at the Beginning of the 21st Century* [*Nauka o polityce w Europie na początku XXI wieku* – tłum. TP]. Książka, której idea powstała w Zakładzie Teorii Polityki i Państwa UJ jest pracą o znaczeniu globalnym przynajmniej z dwóch powodów. Po pierwsze, problematyka stanu dyscypliny nauk o polityce jest zagadnieniem bardzo ważnym i trudnym. Po drugie, pozyskanie wyselekcjonowanego zespołu autorów z kilkudziesięciu krajów jest pionierskim przedsięwzięciem badawczym na skalę Europy Środkowej. Pracę wyróżnia więc zarówno temat, jak i treść. W recenzji przyjrzymy się pokrótce obu tym wyróżnikom.

Obszerna książka składa się ze wstępu i dwudziestu siedmiu rozdziałów obejmujących analizy stanu nauki o polityce w różnych krajach europejskich. Kwestia ta pojmowana jest bardzo szeroko. Dotyczy bowiem zbiorczo zagadnień rozwoju instytucjonalnego nauk o polityce, ich tożsamości, obszarów badań, stanu teorii, szkół badawczych oraz dydaktyki. Każdy rozdział wieńczy podsumowanie, które stanowi swoisty portret dyscypliny nauki w danym kraju. Jest to więc praca poniekąd z zakresu socjologii tej dyscypliny nauki. Badacze przedstawiają bardzo szczegółowe dane na temat genezy rozwoju i popularności studiów politycznych, ilości absolwentów, doktorantów, czy też popularnych zagadnień metodycznych. W recenzji wydawniczej prof. dr hab. Andrzej Jabłoński zwrócił uwagę na fakt, iż książka jest nieodzowną lekturą dla każdego, kto chce prowadzić badania nad polityką. Dzięki tej pracy czytelnik poznaje kalejdoskop współczesnych zagadnień politologicznych podejmowanych w Europie. Nie było do tej pory podobnej pozycji na polskim rynku wydawniczym.

We wstępie redaktorzy tomu tłumaczą dlaczego zaczęli wdrażać pomysł książki w życie. Nie jest to bowiem pierwsza praca badaczy skupionych wokół prof. dr hab. Barbary Krauz-Mozer. Na polskim rynku wydawniczym znane są dwie prace tego zespołu redakcyjnego, obie zatytułowane *Kim jesteś, politologu?*. Pierwszy tom ukazał się w Wydawnictwie Uniwersytetu Jagiellońskiego w 2011 roku (Krauz-Mozer, Borowiec, Ścigaj, 2011), a drugi rok później (Krauz-Mozer, Borowiec, Ścigaj, 2012). Dwie książki w sposób możliwie szczegółowy i obiektywizujący sportretowały kondycję tej dyscypliny w Polsce i dokonały swoistego rachunku szans i zagrożeń stojących przed polską politologią. Projekt ten wywołał pamiętną i pogłębioną dyskusję na II Ogólnopolskim Kongresie Politologii w Poznaniu w 2012 roku oraz na licznych konferencjach teoriopolitycznych w całym kraju. Dzięki mrówczej pracy krakowskiego zespołu, adepci nauk o polityce zyskali możliwość szybkiej analizy historii polskiej politologii, jej szkół badawczych, sukcesów, problemów oraz wyzwań. Przypomnijmy, że przynajmniej w okresie 1995–2010 kierunek „Politologia” oraz pokrewne „Stosunki międzynarodowe” i „Europeistyka” były jednymi z najbardziej – obok prawa i zarządzania – poszukiwanych studiów w Polsce (por. Olszewski, 2001, s. 193–198; idem, 2009, s. 201–221). Boom edukacyjny w naukach o polityce powiązany był z awansem społecznym, rosnącym wskaźnikiem skolaryzacji, masową popularyzacją studiów wyższych w lokalnych ośrodkach akademickich oraz korzystnym klimacie międzynarodowym. Integracja Polski z NATO i Unią Europejską spowodowała ogromne zainteresowanie studiami politycznymi. Najnowsza praca zespołu prof. B. Krauz-Mozer przeniosła projekt z lat 2011–2012 na poziom europejski.

Lektura prac zebranych w najnowszej książce *Political Science in Europe...* pokazuje, że powyższy trend miał zasadniczo charakter ogólnoeuropejski. Zwłaszcza w krajach Europy Środkowo-Wschodniej

nauki o polityce stały się bardzo popularnym kierunkiem studiów. Popularność ta była również zauważalnie powiązana z czynnikiem demograficznym. Wysoki wskaźnik dzietności w latach 70. i 80. XX wieku spowodował, że na początku XXI wieku w Europie studiowało więcej młodzieży niż kiedykolwiek w historii. Politologia/Nauka o polityce była oczywistym beneficjentem tego boomu edukacyjnego w wielu krajach. W połowie pierwszej dekady popularność tej dziedziny wiedzy wśród studiujących zaczęła wyraźnie spadać. Obecnie nauka o polityce w dydaktyce ponownie staje się kierunkiem niszowym. Obserwacja tego trendu – dyskutowanego już w Polsce m.in. na kongresach politologii, ale i obecnie w skali europejskiej jest ważnym wnioskiem z lektury książki.

Zagadnienia metodyczne, teoretyczne i poświęcone dyskursowi naukowemu w poszczególnych państwach zajmują mniej miejsca niż kwestie instytucjonalne: historyczne i dydaktyczne. W większej mierze pojawiają się w artykułach autorów zachodnioeuropejskich. W tekstach autorów wschodnioeuropejskich pojawia się często motyw budowania tożsamości nauk o polityce po rozpadzie bloku wschodniego. Na odmienną instytucjonalną nauczania nauk o polityce zwracano w Polsce wyraźnie uwagę już w latach 70. i 80. XX wieku (Wiatr, 1973, s. 225–238; Opalek, 1985; Bodnar, 1988; Klementewicz, 1991). Pewien nacisk jest również położony na popularność zagadnień z obszaru polityki lokalnej, co w efekcie powoduje mniejsze umiędzynarodowienie tej dziedziny badań. Istotne informacje dotyczą kluczowych lektur, konferencji, towarzystw naukowych i inspiracji teoretycznych, ważnych z punktu widzenia badaczy z różnych państw. Godnym podkreślenia jest fakt, że redaktorzy temu nie narzucali autorom jednolitej, podręcznikowej formuły pisarskiej, co z pewnością pozwoliło uchwycić odrębności obecne w wielu krajach.

Praca zbiorowa pod redakcją zespołu prof. B. Krauz-Mozer jest pracą przebogata faktograficznie, pomysłową oraz ważną dla diagnozy kondycji i stanu badań polskiej i europejskiej nauki o polityce. Z pewnością zasługuje też na popularyzację jako opracowane w polskim środowisku naukowym wartościowe kompendium wiedzy o znaczeniu międzynarodowym. Do relatywnych i nielicznych słabości pracy należą: jej znaczny rozmiar oraz brak końcowego rozdziału podsumowującego. O ile pierwsza słabość może być z łatwością wytłumaczona założoną koncepcją książki, o tyle brak redakcyjnego podsumowania tomu w formie zakończenia i/lub eseju przeglądowego wygląda na pewien brak konsekwencji. Co istotne, autorski komentarz redaktorów do tak wielu wartościowych tekstów mógłby stać się kluczowym opracowaniem dla całego tomu, bądź też – opublikowany w dobrym europejskim czasopiśmie – stanowiłby ważny głos polskiego środowiska naukowego w debacie międzynarodowej. Być może takie teksty jeszcze zostaną wydane, czego redaktorom wypada życzyć. Jednak już w chwili obecnej książka *Political Science in Europe...* stała się w Polsce jedną z kanonicznych, najważniejszych politologicznych prac tej dekady.

Bibliografia

- Bodnar A. (red.) (1988), *Nauka o polityce*, PWN, Warszawa.
- Klementewicz T. (1991), *Spór o model metodologiczny nauki o polityce*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa.
- Krauz-Mozer B., Borowiec P., Ścigaj P. (2011, t. 1, 2012, t. 2), *Kim jesteś, politologu? Historia i stan dyscypliny w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Olszewski E. (2001), *Studia politologiczne w szkolnictwie wyższym w Polsce*, w: *Politologia w Polsce. Stan badań i perspektywy rozwojowe*, red. T. Łoś-Nowak, Wyd. Adam Marszałek, Toruń.
- Olszewski E. (2009), *Rozwój studiów politologicznych w Polsce*, w: *Demokratyczna Polska w globalizującym się świecie*, red. K. A. Wojtaszczyk, A. Mirska, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- Opalek K. (red.) (1975), *Metodologiczne i teoretyczne problemy nauk politycznych*, PWN, Warszawa.
- Wiatr J. (1973), *Spółczesność, polityka, nauka*, Książka i Wiedza, Warszawa.